

EDITIE 2011

HANDBOEK MEDIARECHT

**DIRK VOORHOOF EN PEGGY VALCKE
I.S.M. HANNES CANNIE**

EDITIE 2011

VOORWOORD

Hoe is een rechterlijk verbod tot verspreiding van een boek of een tijdschrift te verklaren, hoewel de grondwet expliciet de persvrijheid waarborgt en censuur verbiedt?

Wanneer is er sprake van een drukpersmisdrijf en wat zijn daarvan de gevolgen?

Gelden de grondwettelijke waarborgen inzake de drukpersvrijheid ook voor internetjournalistiek?

Mag een rechter een aangekondigd televisieprogramma verbieden wegens aantasting van de privacy of de eer en goede naam?

In welke gevallen is journalistiek onrechtmatig? Wie is aansprakelijk? Tot welke maatregelen of sancties kan dit leiden?

Wat is strafbaar volgens de antiracismewetgeving? Wanneer is er sprake van aanzet tot discriminatie of vreemdelingenhaat?

Mag de holocaust openlijk in twijfel worden getrokken?

Wanneer kan de redactie van een krant of tijdschrift de publicatie van een antwoordtekst weigeren?

Kan men een recht van antwoord vorderen naar aanleiding van berichtgeving door audiovisuele mediadiensten? En wat met websites of fora op het internet?

In welke gevallen moet toestemming worden gevraagd om een foto van iemand te publiceren?

Welke beperkingen moet de gerechtverslaggeving in acht nemen, rekening houdend met het recht op een eerlijk proces, het recht op privacy en het vermoeden van onschuld?

Mag een assisenproces op televisie worden uitgezonden?

Mag het gerecht de pers inlichten over een lopend vooronderzoek?

Waarom kan een journalist weigeren om bepaalde documenten aan het gerecht mede te delen?

Gelden er voor de media specifieke regels wanneer zij berichten over opiniepeilingen of kiesintentiemetingen?

Wat zijn de voorschriften in verband met reclame, sponsoring en productplaatsing op radio en televisie en wie controleert dit?

Aan welke voorwaarden moeten de lokale radio's en de regionale televisieomroeporganisaties voldoen om in Vlaanderen erkend te worden en hun erkenning te kunnen behouden?

Mag pornografie getoond worden in cinemazalen? En wat met films op video of DVD?

Zijn er specifieke beperkingen in verband met het tonen van seks en geweld op televisie?

Welk soort televisieprogramma's wordt niet geschikt geacht voor minderjarigen? Hoe wordt dit gereguleerd en gecontroleerd?

Mag de VRT kinderprogramma's laten sponsoren of prijzen en producten vermelden in kinderprogramma's? Welke beperkingen moeten de private televisieomroeporganisaties in acht nemen bij commerciële communicatie gericht op kinderen?

Welke specifieke regels of voorschriften zijn er op het gebied van de journalistieke deontologie? Gelden die regels en voorschriften ook voor weblogjournalisten?

Moet de VRT in politieke informatie- en debatprogramma's woordvoerders van alle politieke partijen aan het woord laten?

Moet VTM een redactiestatuut hebben?

Is 'political advertising' toegestaan op de Vlaamse omroepen?

Wat kan men ondernemen tegen laster, eerroof en schending van de privacy in de media (printmedia, audiovisuele mediadiensten, webmedia en online journalistiek)?

Wat is de Vlaamse Regulator voor de Media?

Wat doet de Sectorraad Media?

Wat zijn de functies van de Raad voor de Journalistiek?

Waarvoor is de Jury voor Ethische Praktijken inzake Reclame bevoegd?

Op deze en vele andere vragen wil dit boek een antwoord geven, of althans het basismateriaal aanreiken om een antwoord te helpen formuleren. Dit boek is geen volledige en grondige analyse van het Belgische mediarecht, maar een handboek als kennismaking met de belangrijkste principes, bronnen en ontwikkelingen in dit rechtsgebied. Een handboek dus waarin de basisregels van het mediarecht worden gepresenteerd en toegelicht, met aandacht ook voor recente ontwikkelingen. De contouren van het mediarecht worden afgebakend en met de belangrijkste rechtsbronnen en knelpunten wordt kennis gemaakt.

Duidelijk is dat sedert een aantal jaren er een toenemende aandacht is voor de juridische (en ethische) aspecten die te maken hebben met allerlei vormen van openbare communicatie. Het juridische regime dat van toepassing is op informatie die aan het publiek wordt aangeboden via de media ontwikkelt zich razendsnel, deint uit in allerlei richtingen en kent een opvallende aangroei van wetgeving en rechtspraak.

Dit boek is een grondig herwerkte en geactualiseerde editie van het Handboek Mediarecht waarvan in 2003 een eerste editie verscheen en dat in 2007 en 2009 werd bijgewerkt en geactualiseerd. Met deze nieuwe editie 2011 zijn niet enkel de verschillende hoofdstukken en thema's opnieuw helemaal '*up to date*' gemaakt, het deel betreffende de regulering van de audiovisuele media heeft een volledige opfrissingbeurt gekregen door Peggy Valcke (met assistentie van Katrien Lefever voor hoofdstuk 15, commerciële communicatie). Hannes Cannie werkte aan het actualiseren van hoofdstuk 4 (racisme, discriminatie, holocaustontkenning), hoofdstuk 6 (civiele aansprakelijkheid) en hoofdstuk 20 (JEP) en verzorgde, samen met Chris Wiersma, mee de eindredactie van deze nieuwe editie. Jacques Moeraert (Zak) leverde opnieuw de cartoons.

Dit handboek is in de eerste plaats bestemd voor studenten in de Communicatiewetenschappen, Rechten en Journalistiek en voor studenten in opleidingen Communicatiebeheer, Toegepaste Communicatie, Public Relations en Voorlichting, Audiovisuele Kunsten, Media en Communicatie, Media- en Cultuurwetenschappen of Communicatiemanagement. Maar ook advocaten, bedrijfsjuristen, magistraten, beleidsmedewerkers in de mediasector, journalisten, uitgevers, producenten in de audiovisuele sector, adverteerders, webbloggers en wakkere burgers kunnen in dit handboek een nuttige handleiding vinden. Exhaustiviteit is niet nagestreefd: gekozen werd voor een selectie van de belangrijkste bronnen en centrale thema's van het mediarecht. Via doorverwijzing naar andere relevante bronnen is het aan de lezer/gebruiker om dieper door te dringen in een aantal materies of om kennis te maken met een aantal deelaspecten die binnen het educatieve en informatieve opzet van dit handboek niet aan bod komen. Voor de docenten of lesgevers die het handboek als basismateriaal voor hun onderwijs gebruiken blijft er ongetwijfeld voldoende ruimte over om eigen klemtonen te leggen, bepaalde aspecten verder uit te werken, termen en begrippen aanvullend toe te lichten, een aantal vraagstukken grondiger te analyseren of met actuele toepassingen te illustreren. De geactualiseerde wetgeving op het domein van het mediarecht is ook beschikbaar via het *Wetboek Media & Journalistiek* (Kluwer, 2011) en via *Wetboek Communicatierecht* (Larcier, 2011). Voor verdere updating en meer informatie kan men ook terecht op www.psw.ugent.be/dv en www.law.kuleuven.be/icri.

Met dit handboek worden alvast de krijtlijnen wat duidelijker getrokken en worden de ijkpunten van het mediarecht uitgezet. De aandacht gaat vooral naar de waarborgen en de beperkingen van de vrijheid van (openbare) expressie en informatie en naar de regulering van de audiovisuele sector.

Na een *inleidende situering* van het mediarecht als rechtsgebied, bevat het *eerste deel* een overzicht van de grondrechtelijke bescherming van de vrijheid van expressie en informatie (art. 19, 25 en 150 Gw en art. 10 EVRM), met de nadruk op de relevantie van deze bepalingen voor de mediasector en de journalistiek. In de daaropvolgende hoofdstukken wordt een overzicht gegeven van een aantal bijzondere beperkingen op de uitingenvrijheid (o.a. antiracismewetgeving, de wet bestrijding discriminatie, bescherming van de goede zeden) en wordt de rechtsbescherming (van de burger) ten opzichte van de media toegelicht. De aandacht gaat zowel naar de strafrechtelijke verantwoordelijkheid en de civielrechtelijke aansprakelijkheid als naar het recht van antwoord. In een afzonderlijk hoofdstuk worden een aantal kenmerken toegelicht van de relatie tussen media en justitie. Het eerste deel wordt afgesloten met een overzicht van de ontwikkelingen van de regulering betreffende de bekendmaking van opiniepeilingen/kiesintentiepeilingen.

In een *tweede deel* komt het omroeprecht aan bod, of beter: het recht betreffende de audiovisuele mediadiensten. Het Vlaamse mediadecreet staat hierin centraal, maar er is ook aandacht voor het Europese recht, in het bijzonder de Richtlijn Audiovisuele Mediadiensten. Naast de basisregels die van toepassing zijn op de organisatie en de programmatie van de Vlaamse publieke omroeporganisatie en de diverse private omroepdiensten, worden de regels inzake reclame, sponsoring, productplaatsing en telewinkelen (commerciële communicatie) toegelicht. Komen eveneens aan bod: de bescherming van minderjarigen, de vrije nieuwsgaring, korte berichtgeving en de zgn. evenementenregeling, de verplichtingen voor de dienstenverleners die een aanbod van omroepdiensten op de markt brengen en de regulering van de elektronische communicatienetwerken- en diensten. Bijzondere aandacht gaat ook naar de organisatie, bevoegdheid en werking van de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM).

In het *derde deel* wordt het kader van het 'overheidsrecht' verlaten. Twee vormen van zelfregulering en zelfcontrole worden voorgesteld, enerzijds voor wat de journalistieke sector betreft (de Raad voor de Journalistiek) en anderzijds voor wat de reclamesector betreft (de Jury voor Ethische Praktijken inzake Reclame). Meer bepaald wordt nagegaan hoe in beide domeinen (beroeps)ethische codes zijn uitgewerkt en via welke mechanismen het toezicht op de naleving van deze deontologische normen of beroepsregels wordt georganiseerd, telkens ook met verwijzing naar recente of belangrijke toepassingen.

De tekst is bijgewerkt tot *1 Augustus 2011*.

*DIRK VOORHOOF EN PEGGY VALCKE
IN SAMENWERKING MET HANNES CANNIE*

INHOUDSTAFEL

DEEL I

De vrijheid van expressie en informatie: grondrechtelijke bescherming, restricties en aansprakelijkheid

1. De grondwettelijke bescherming van de vrijheid van meningsuiting en van de persvrijheid
2. Artikel 10 EVRM en de vrijheid van expressie en informatie
3. De draagwijdte van de grondwettelijke waarborgen inzake vrijheid van meningsuiting en persvrijheid
4. Vrijheid van meningsuiting en de bestraffing van aanzet tot discriminatie, haat of geweld en van negationisme
5. Media en goede zeden
6. De civielrechtelijke aansprakelijkheid voor journalistiek en media
7. Het recht van antwoord
8. Media en justitie
9. De regulering betreffende de bekendmaking van opiniepeilingen en kiesintentiemetingen

DEEL II

Regulering betreffende de audiovisuele media in Vlaanderen

10. Omroep en Europees recht. De Richtlijn Audiovisuele Mediadiensten
11. Het Vlaams Mediadecreet
12. De openbare omroep VRT
13. Radiodiensten
14. Televisiediensten
15. Commerciële communicatie
16. Vrije nieuwsgaring, korte berichtgeving en evenementen
17. Dienstenverleners en netwerkoperatoren
18. De Vlaamse Regulator voor de Media

DEEL III

Media en journalistiek. Media en reclame. Zelfregulering en zelfcontrole

19. Journalistieke deontologie, de AVBB/VVJ, de beroepsjournalist en de Raad voor de Journalistiek
20. De reclamecode en de Jury voor Ethische Praktijken inzake Reclame